

Grunden för vårt arbete i Ukraina

Kort talarstöd

Svenska Röda Korset

Inledning – till dig som använder materialet

Materialet du har framför dig är ett hjälpmedel för att göra en presentation om Grunden för vårt arbete i Ukraina. Fokus ligger på vårt mandat, våra grundprinciper och arbetet vi gör i Ukraina och i Sverige.¹ Materialet, som tar ungefär en timme att gå igenom, kan användas på följande sätt:

1. Kretsen bjuder själv in till en informationsträff och använder sig av materialet.
2. Om kretsen själv inte har möjlighet att hålla en informationsträff med hjälp av materialet, kontakta utbildning@redcross.se och efterfråga en informatör som digitalt håller i tillfället.

Materialet togs fram i februari 2022, och med några uppdateringar (särskilt bild 6 och 7) ser vi att materialet fortfarande kan användas vid exempelvis kretsstämmor eller informationsträffar, internt och externt.

Du väljer hur du presenterar Röda Korset utifrån målgrupp. Tänk på att detta är ett talarstöd och inget manus, gör texten till din egen så att du känner dig bekväm med hur du framför budskapet.

I både Powerpointpresentation och talarstödet finns en tom bild och tom sida på slutet. Där har du möjlighet att lägga in lokala foton och information hur just kretsen/kommunen har gjort. Om allmänheten är din målgrupp så passar det bra med information om kretsens verksamhet generellt.

Materialet finns också i Kunskapsbanken på [Rednet](#) och kompletteras vid behov. Ytterligare information om krigets lagar finns på [hemsidan](#) och mer om grundprinciperna hittar du på [Rednet](#).

Vår organisation och logotyp är välkänd och symboliserar för många tillit och stöd. Många personer söker sig till våra lokaler (som second hand-butiker, mötesplatser och kontor), både regelbundet och vid särskilda situationer. Våra vardagsverksamheter skapar förutsättningar för att personer kan komma till oss med sin oro. Vi möter oron genom att lyssna utan att värdera eller ta ställning och ger stöd att hålla fast i vardagliga rutiner. På så sätt främjas trygghet, lugn, tillit, samhörighet och hopp. Detta material tar inte specifikt upp hur vi hanterar personer med oro, men följande länkar finns som stöd. Mer information om [psykosocialt stöd](#) finns i Kunskapsbanken. [Råd för att hantera oro och stress](#) finns på vår hemsida. På hemsidan finns också den [interaktiva kursen Våga möta](#), där du kan prova på att möta olika reaktioner.

På bild 7 handlar ett stycke om vikten att sprida tillförlitlig information. På MSB:s hemsida finns en webbkurs inom [Skydd mot informationspåverkan](#). Kursen är öppen för alla och kostnadsfri, den tar cirka 1,5 timme att genomföra. Den är upplagd på så vis att den går att genomföra i grupp, och inkluderar flera diskussionsmoment – genomför kursen gemensamt i er styrelse eller verksamhetsgrupp

Vi vill gärna höra från dig som har använt materialet, både för att få återkoppling och för att få en samlad bild av vad som genomförs lokalt. Mejla några rader till utbildning@redcross.se, en adress du också kan använda vid frågor. Skriv ”Grunden för vårt arbete i Ukraina” i ämnesraden så går mejlet direkt till ansvariga.

Lycka till!

© Svenska Röda Korset / Generalsekreterarens Stab

Materialet uppdaterades senast 2023-02-06

¹ I materialet används benämningen vi regelbundet. Med vi menas Röda Korset internationellt (Ukrainska Röda Korset och Internationella rödakorskommittén kopplat till arbetet i Ukraina och Svenska Röda Korset kopplat till arbetet i Sverige.

Illustration från Slagfältet i Solferino, Italien 1859

Bild 2

Slaget vid Solferino 1859

Röda Korsets särskilda roll kopplat till den humanitära rätten

Henry Dunant var den person som tog initiativ till Genèvekonventionerna men det är även han som är Röda Korsets grundare – man kan helt enkelt säga att idén till Genèvekonventionerna och till organisationen Röda Korset föddes på samma gång på slagfältet. Efter sina upplevelser i Solferino, lanserade Henry Dunant två idéer:

- För det första att det skulle finnas hjälpföreningar i alla länder för att bistå den militära sjukvården att ta hand om sårade och sjuka i krig. Förberedelser skulle underlätta arbetet under konflikter.
- För det andra behövdes regler som skyddade sårade och sjuka soldater och säkerställde att dessa fick vård. För att detta skulle kunna ske behövdes även sjukvårdspersonal, material och installationer skyddas. Sjukvården behövde göras ”neutral” på slagfältet, så att alla sidor i konflikten skulle få vård oavsett vilken sida de tillhörde.

1863 ICRC 1864 GK I

Hans idéer fick snabbt gehör och 1863 bildades Internationella rödakorskommittén och redan året efter, 1864, antogs den första Genèvekonventionen som innehöll regler för hur parterna i väpnad konflikt skulle skydda och ta hand om de sårade i strid.

Specifika uppdrag vid väpnad konflikt

Röda Korset har sedan dess haft en central roll i utvecklingen av den humanitära rätten. Förutom denna historiska koppling innehåller de viktigaste konventionerna om den humanitära rätten (som de fyra Genèvekonventionerna och dess tre tilläggsprotokoll) många bestämmelser som ger delar av rödakors- och rödahalvmånerörelsen specifika uppgifter som vi utför under en väpnad konflikt, nämligen att hjälpa drabbade vid väpnade konflikter.

Bild 3

Mandat utifrån Genèvekonventionerna och rörelsens stadgar

Grunden för rörelsens arbete i konflikt

Den humanitära rätten (i Genèvekonventionerna och deras tilläggsprotokoll) samt rödakors- och rödahalvmånerörelsens stadgar ger oss specifika uppgifter som utförs under en väpnad konflikt. Denna koppling mellan en internationell humanitär organisation och ett specifikt folkrättsligt område är unik och ger rödakors- och rödahalvmånerörelsen ett särskilt juridiskt mandat (uppdrag) från stater att hjälpa drabbade vid väpnade konflikter.

Svenska Röda Korset

Som nationell förening kan vi i enlighet med internationell humanitär rätt och stadgar genomföra insatser för att erbjuda humanitärt bistånd till civilbefolkningen och andra skyddade personer under en väpnad konflikt. Detta innebär att vi, i samverkan med staten, bl.a. kan ta hand om, evakuera och vårda sårade och sjuka, återupprätta kontakt mellan och arbeta för återförening av anhöriga som har förlorat kontakten på grund av konflikten.

Vi har också ett uppdrag att stötta staten att sprida kunskap om och säkerställa respekt för den internationella humanitära rätten och skyddsementen (röda korset, röda halvmånen och röda kristallen).

Internationella rödakorskommittén (ICRC)

ICRC har i enlighet med internationell humanitär rätt och stadgar ett uppdrag att bistå och skydda drabbade under väpnad konflikt eller andra våldsamma situationer. ICRC har bl.a. rätt att besöka krigsfångar och civilinternerade under internationella väpnade konflikter.

ICRC för en konfidentiell dialog med alla parter i konflikter, vare sig de är statliga eller icke-statliga, för att säkerställa respekten för internationell humanitär rätt och för att få tillträde till att hjälpa drabbade. Vi uttalar oss därför inte öppet om eventuella kränkningar av den humanitära rätten, utan för en dialog med ansvariga kring respekten för den humanitära rätten. I många väpnade konflikter är ICRC den enda oberoende aktören som har tillträde till skyddade personer, exempelvis civila och krigsfångar, och som kan verka för att deras rättigheter tillvaratas i enlighet med den humanitära rätten och andra tillämpliga rättsliga regler, till exempel de mänskliga rättigheterna.

Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen

Även Federationen har en roll i väpnade konflikter. Enligt stadgarna ska Federationen, i sin roll som samordningsorgan, bland annat stötta nationella föreningar i sin humanitära verksamhet och stötta övriga delar av rörelsen i främjande och utvecklandet av den humanitära rätten.

Bild 4

Våra sju grundprinciper visar vägen

Som alltid så är det våra sju grundprinciper som vägleder oss i vårt arbete. Grundprinciperna är gemensamma för hela rödakors- och rödahalvmånerörelsen. De finns inskrivna i både rörelsens och de nationella föreningarnas stadgar.

Visa filmen ”En Röst”

Inled med att visa den korta filmen [En Röst](#), som med hjälp av sju rödakorsare sammanfattar vad grundprinciperna innebär.

Humanitet och opartiskhet benämns som målprinciper. Målet för vårt arbete är opartisk humanitet – att alltid förhindra och lindra lidande samt ge opartisk hjälp.

Neutralitet och självständighet är medel för att uppnå målet. Tänk på det som hur:et, att vi både är och uppfattas som en neutral och självständig organisation.

Frivillighet, enhet och universalitet är våra arbetsformer, alltså grundprinciper om hur Röda Korset ska organisera sig. Genom frivilligarbete, ett röda kors och genom att bistå varandra – lokalt, nationellt och internationellt.

Vikten av neutralitet

I detta sammanhang trycker vi lite extra på neutralitetsprincipen. Den innebär att Röda Korset inte väljer sida i fientligheter eller att engagera sig i meningsskiljaktigheter av politiskt, etniskt, religiöst eller ideologiskt slag. Detta för att bevara allas förtroende och på så sätt kunna nå fram till alla som behöver vår hjälp.

Det är vår neutrala hållning som gör att vi respekteras och kan verka i situationer där få eller ingen annan organisation släpps in. För oss i Sverige kan det kännas främmande, men i många fall jobbar våra systerföreningar i farliga situationer och områden där gör det säkra tillträdet är skillnaden på liv och död för både oss och dem vi hjälper.

Vi är en del av en global rörelse och därför måste vi solidariskt alltid tänka på och väga in vad våra handlingar och uttalanden kan få för konsekvenser, inte nödvändigtvis i Sverige, utan just för kollegor i andra länder. Det är en av anledningarna till att vi sällan offentligt tar ställning i exempelvis manifestationer.

Neutralitetsprincipen innebär inte i något sammanhang likgiltighet inför lidande människor. Dock innebär det att vi oftast tar ställning genom konfidentiell dialog med de ansvariga i stället för att peka ut offentligt.

Läs mer i artikeln ”[Varför är det så viktigt med neutralitet](#) och spela gärna upp ett kort [radioinslag](#) (01:17) med Elin Andersson, frivillig i Falköping, som sammanfattar denna första del om mandat och grundprinciper.

Bild 5

Behoven styr – så här ser hjälpens väg ut

Appell från den nationella föreningen till Genève

De flesta insatser hanteras av lokala aktörer i det land där händelsen inträffat, som den nationella rödakors- eller rödahalvmåneföreningen. De finns redan på plats och har en god bild över behov och fördelning av resurser.

Vid större insatser, som den vi nu ser i Ukraina, behöver den nationella föreningen hjälp utifrån. Det första steget är en analys av behoven. Sedan skickas en begäran om hjälp till Federationen. De gör sedan en plan och budget för insatsen, en så kallad [appell](#). Denna appell sänds sedan till nationella föreningar, så att de som har möjlighet att bidra kan stötta insatsen.

I Sverige

I Sverige informeras kretsarna och media om katastrofen och hjälpbehovet. Kretsarna organiserar insamlingar och allmänheten ges möjlighet att bidra. Många second hand-butiker tar antingen av överskott av försäljningen eller annonserar att dagens dagskassa går till insamlingen.

Vid större katastrofer söker Svenska Röda Korset bidrag hos Sida, svenska statens biståndsorgan².

Behoven styr

Det är viktigt att komma ihåg att hjälpen baseras på de verkliga behoven som bedöms på plats, och inte givarens viljor. Det gäller att bistå på rätt sätt och utifrån de faktiska behoven. Varor som kläder, mat och hushållsartiklar är svåra att sortera, förvara, transportera och distribuera, vilket kan hindra att nödvändig hjälp inte når fram. Det kan även orsaka miljöproblem eftersom varor kan lämnas oanvända.

I nuläget är därför det bästa sättet att hjälpa till att skänka och skicka pengar. Pengar är betydligt lättare att flytta över nationsgränser och gör det möjligt att köpa mat, föremål och förnödenheter lokalt, men också ges ut som kontantbidrag, så att de behövande själva kan köpa det som behövs mest.

Hjälpen når fram

Nationella rödakors- eller rödahalvmåneföreningen har begärt hjälpen från Federationen. Hjälpen skickas direkt till katastrofplatsen och är väntad av de som begärt hjälpen.

Mer information om varför vi inte skickar kläder eller saker finns att läsa på [hemsidan](#). Se också följande artikeln ”[Detta kan du skänka](#)”, som är en intervju i Expressen med SRKs katastrofrådgivare Nina Paulsen. Visa gärna också [inslaget](#) (1 min) från SVT Värmland med Heiko Bubholz, förtroendevald i Karlstad rödakorskrets, som berättar om deras bidrag till Ukraina.

² Sida - Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete

Evakuering av civila
Foto: Ukrainska Röda Korset

Första hjälpen-utbildning i Ukraina
Foto: Anette Selmer-Andresen

Bild 6

Vårt arbete i Ukraina

Behovet är stort

Röda Korset uppmanar parter att respektera krigets lagar. Humanitär hjälp måste få komma fram, civila ska skyddas liksom livsnödvändiga samhällsfunktioner.

Så når hjälpen fram

Röda Korset finns på plats både i Ukraina och i länderna dit människor flyr. Bland annat gör vi detta:

- Delar ut rent vatten, mat och hygienartiklar till familjer.
- Ger första hjälpen till människor som skadats
- Hjälper till att värma upp bostäder i det kyliga vädret
- Ger krisstöd i en mycket svår situation
- Ger kontantstöd till människor i nöd
- Hjälper människor att evakueras från städer som beskjuts
- Erbjuder skydd
- Stöttar stationära och mobila hälsokliniker med mediciner och utrustning
- Bidrar med vatten och medicinsk utrustning till sjukhus
- Reparerar viktig infrastruktur som vattenledningar och stationer
- Stöd för familjeåterförening

Behoven är enorma, och kommer vara det under lång tid framöver. Röda Korset hjälper både i den akuta krisen och stannar kvar efteråt för att hjälpa människor att återuppbygga sina liv.

Stort engagemang

Engagemanget hos allmänheten har varit enormt, och tack vare det stora stöd vi fått har vi kunnat hjälpa miljoner människor:

- 11,7 miljoner människor har fått nödhjälp och stöd med grundläggande humanitära behov.
- 10,3 miljoner människor har fått tillgång till rent vatten
- 91 000 människor har fått hjälp med evakuering
- 700 miljoner har delats ut som kontantstöd till fler än 626 000 personer
- 1 miljon har fått vård eller krishjälp för att hantera sina upplevelser av krig och flykt
- 60 000 personer har fått utbildning i första hjälpen

Grundprinciperna som ledstjärna

Grundprinciperna fungerar som en ledstjärna i arbetet. Vårt fokus är att förhindra och lindra mänskligt lidande och vi ger den humanitära hjälp som behövs (humanitet). Hjälpen ges efter behov och ingen diskrimineras (opartiskhet). Röda Korset väljer aldrig sida i en väpnad konflikt men alltid står bakom de människor som drabbas. Som rödakorsare gör vi heller inga personliga uttalanden kopplat till exempelvis politik (neutralitet). Vi är en oberoende humanitär aktör som ger hjälp till de som behöver oss (själständighet). Frivilliga är en viktig grund för att kunna utföra vårt uppdrag (frivillighet). Vi finns på plats i hela Ukraina (enhet) och som en internationell rörelse ger andra nationella föreningar stöd efter behov (universalitet).

Mottagande i Nynäshamn
Foto: Marie Sparréus

SRK skickar första hjälpen-
utrustning till Ukraina
Foto: Jack Nordholm

Insamlingsbössa vid kassan på
second hand-butiken i Karlstad
Foto: Alice Sérane, Karlstad RK

Bild 7

Vårt arbete i Sverige

Verksamheter i vardagen

Vi fortsätter att bedriva hälsofrämjande verksamheter som exempelvis språkcaféer och mötesplatser. Verksamheter som utökas om behov uppstår. *Lyft här gärna fram specifika exempel på verksamheter som bedrivs i din krets eller region.*

Bistå drabbade och samhället vid kriser

Vi upprätthåller en nationell och lokal krisberedskap för att kunna agera vid allvarliga händelser. På nationell nivå finns bland annat en tjänsteperson i beredskap (TiB) som kan nå dygnet runt. Vi har även en nationell krisledningsorganisation som aktiveras vid behov.

Grunden för Svenska Röda Korsets krisberedskapsförmåga är dock det arbete som bedrivs inom kretsarna, och det lokala arbete som etableras inom kretsen och i samverkan med exempelvis kommunen.

- Läs mer: [Handbok lokal krisberedskap](#), är kretsens verktyg och uppslagsverk för arbetet med den lokala krisberedskapen. Den innehåller handledning för framtagande av krisberedskapsplan samt stöd för arbetet före, under och efter en kris.

Under året som gått har kretsar exempelvis haft mottagande vid ankomstplatser och Migrationsverkets kontor. Fokus är att ge ett medmänskligt och tryggt mottagande samt bistå med relevant information och säkra hänvisningar.

På <https://www.krisinformation.se/> delas bekräftad information från svenska myndigheter. I Sverige är [Sveriges Radio P4](#) utsedd beredskapskanal, vilket bland annat innebär att Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) kan sändas ut i kanalen.

Insamling

Vi samlar in medel till nationella och internationella krisinsatser.

Vikten av neutralitet

Vi återkommer till att det vi gör i Sverige kan påverka hur vår neutralitet upplevs i Ukraina, Ryssland och dess närområde. Därför deltar vi inte i manifestationer eller liknade. Att riskera att hamna i ett sammanhang där personer tydligt tar ställning för en part genom ord eller handling är ett avgörande skäl att tacka nej – vi ska inte enbart vara neutrala utan också uppfattas som en neutral humanitär aktör.

Sprider kunskap om krigets lagar

Vi stöttar staten i att sprida kunskap om och säkerställa respekt för den internationella humanitära rätten och skyddsementen (röda korset, röda halvmånen och röda kristallen). För att lära dig mer, gå vår korta [webbkurs om krigets lagar](#).

Bild 8

Vårt arbete i xx